

О. І. ЛИННИК, канд.екон.наук, доц., НТУ «ХПІ»;
І. А. МАТВЄЄВ, магістрант, НТУ «ХПІ»

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ

Розглянуто проблеми удосконалення організації оплати праці. Метою є обґрунтування реформування обліку заробітної плати робітників з метою підвищення продуктивності праці. В статті зазначено, що для більш ефективного використання ресурсів підприємствам слід провести ряд заходів по оптимізації фонду оплати праці та підвищенню продуктивності праці.

Ключові слова: заробітна плата, продуктивність праці, організація обліку заробітної плати, резерви підвищення продуктивності праці, фонд оплати праці.

Вступ. Проблеми удосконалення організації оплати праці, обґрунтування її встановленого розміру є найбільш актуальними за умов розвитку ринку праці в Україні. Заробітна плата є основним джерелом доходів працівників і найсильнішим мотиватором розвитку трудового потенціалу більшості населення.

Низька заробітна плата не сприяє зростанню продуктивності та ефективності праці, обмежує розвиток творчої інтелектуальної праці, веде до деградації економіки, падіння інвестиційної активності. Формування в Україні ринкової системи, створення економіки нового типу та забезпечення на цій основі підвищення рівня життя населення вимагають здійснення ряду заходів щодо системного реформування оплати праці на всіх рівнях економіки[1].

Аналіз останніх досліджень та літератури. Дослідження проблем організації заробітної плати, визначення її сутності в умовах формування ринкових відносин здійснюють такі вітчизняні вчені-економісти: А.В. Базилук, Д.П. Богиня, Є.І. Бойко, С.Й. Вовканич, В.М. Данюк, Г.А. Дмитренко, А.В. Калина, М.І. Карлін, А.М. Колот, М.А. Козоріз, Г.Т. Куліков, О.Є. Кузьмін, В.Д. Лагутін, Е.М. Лібанова, Н.Д. Лук'яненко, І.Ф. Ломанов, Ю.В. Малаховський, В.М. Новіков, О.Ф. Новікова, В.М. Нижник, Н.О. Павловська, Ю.О. Палкін, М.І. Пітюлич, М.В. Семикіна, Л.К. Семів, О.А. Турецький, С.В. Тютюнникова, А.А. Чухно та інші. Наукові роботи цих економістів містять пропозиції щодо реформування системи оплати праці з метою підвищення ефективності праці.

Мета статті. Метою статті є обґрунтування реформування обліку заробітної плати робітників з метою підвищення продуктивності праці; обґрунтування теоретичних і методичних підходів до визначення категорії «продуктивність праці» та узагальнення знань про знаходження шляхів щодо удосконалення продуктивності праці.

Постановка проблеми. Слід зазначити, що низка питань цієї проблеми вирішена частково або залишаються дискусійними. Питання обліку оплати праці потребують подальшого допрацювання та реформування з урахуванням досвіду передових країн з ринковою економікою, що дасть змогу знайти резерви підвищення ефективності праці робітників. Важко переоцінити роль заробітної плати у підвищенні трудової активності працівників, ефективності суспільного виробництва. Тому, в даний час важливою стає проблема правильного обліку праці та її оплати та можливості його вдосконалення. Саме це зумовлює необхідність глибшого вивчення даної проблеми.

Матеріали досліджень. Заробітна плата, як економічна категорія, є складною і багатофункціональною. Вона відображає взаємодію різних суб'єктів економічних відносин і являє собою складне та динамічне явище. З огляду на це вона виступає формою соціального компромісу, що поєднує суперечливі інтереси працівників і роботодавців. Саме для цього потрібна ефективна науково-обґрунтована організація заробітної плати. Головне завдання полягає у тому, щоб організацію заробітної плати, що здійснюється за залишковим методом трансформувати в організацію за принципом визначення ціни робочої сили, в основі якої лежить її вартість. Це дозволить підвищити мотивацію робітників та, як наслідок, зростання ефективності праці[1].

Продуктивність праці – це плодотворність, ефективність витрат конкретної праці, яка визначається кількістю продукції, виробленої за одиницю робочого часу, або кількістю часу, витраченого на одиницю продукції. Зростання продуктивності праці означає збільшення кількості продукції, виробленої в одиницю часу, або економії робочого часу, затраченого на одиницю продукції.

Для ринкової економіки показники продуктивності повинні давати змогу оцінювати економічну ефективність національної економіки, галузі, підприємства як результат соціальної та економічної політики. Слід відзначити, що лише фірма або країна, яка організує виробництво або послуги з найнижчими витратами і більш високої якості є найпродуктивнішою та найефективнішою[2].

Однією з головних та найважливіших загальногосподарських та галузевих функцій в умовах вітчизняних ринкових реалій є раціональне використання трудових ресурсів на всіх рівнях національної економіки, що сприятиме виготовленню конкурентоспроможної продукції, поліпшенню економічної діяльності і зростанню прибутків працівників. Реалізація цих завдань є неможливою без підвищення продуктивності та ефективності праці.

Як було зазначено вище, чи не найважливішим фактором підвищення продуктивності праці є удосконалення обліку оплати праці робітників. Основні напрями ефективного механізму регулювання оплати праці на всіх рівнях управління повинні включати в себе: створення передумов для зростання заробітної плати працюючих; розробку форм і методів державного

регулювання оплати праці; створення економічних умов для поступового зближення рівня мінімальної заробітної плати до величини прожиткового мінімуму; розробку комплексу заходів по усуненню (або зменшенню) необґрунтованої міжгалузевої, внутрішньогалузевої диференціації заробітної плати; розробка системи заходів щодо підвищення мотиваційного потенціалу заробітної плати на рівні підприємства[3].

Знаючи фактори впливу на продуктивність праці можна знайти резерви підвищення ефективності праці.

Резерви зростання ефективності праці – це такі можливості її підвищення, які вже виявлені, але з різних причин поки що не використані. Підвищення продуктивності праці досягається або збільшенням виробництва продукції при тих же витратах робочого часу, або зниженням витрат робочого часу на одиницю продукції (трудомісткості).

Резерви підвищення продуктивності праці безмежні, як і науково-технічний прогрес, удосконалення організації виробництва, праці й управління. Тому в кожному конкретний період треба використовувати ті резерви, що дають максимальну економію праці за мінімальних витрат.

На даний момент показник продуктивності праці в Україні відображений такими фінансовими інструментами, як прибуток, рівень рентабельності, заробітна плата тощо. Відсутність явної залежності між прибутком і продуктивністю, особливо в короткостроковому періоді, призвела до незатребуваності цього показника в практичній діяльності. Так, зміна продуктивності праці й прибутки не завжди йдуть в одному напрямі[4].

Результати досліджень. Співвідношення між темпами зростання продуктивності праці та реальною заробітною платою є однією з основних макроекономічних пропорцій. Відповідальні політичні діячі, керівництво виконавчої влади, економічних міністерств мають усвідомлювати, що за нормальних економічних умов, можливо лише за винятком короточасних періодів, граничні темпи зростання реальної заробітної плати та реальних доходів не повинні перевищувати реальні темпи зростання продуктивності праці як в економіці загалом, так і в її основних галузях. Однак в Україні останніми роками темпи зростання реальної заробітної плати виявляються значно вищими за темпи приросту продуктивності праці, що наглядно представлено в таблиці 1. В якості показника продуктивності праці використана частка від ділення ВВП на кількість працюючих у відповідних періодах.

Таблиця 1 – Темпи приросту продуктивності праці та заробітної плати

Рік		2007	2008	2009	2010	2011	2012
Темп приросту, %	Продуктивність праці	6,7	1,9	-11,5	3,8	4,9	0,1
	Заробітна плата	12,5	6,3	-9,2	10,2	8,7	14,4

Можна стверджувати, що в сучасних умовах розвитку ринкових відносин в Україні відбуваються негативні процеси, які характеризуються розбалансованістю між оцінкою праці та ефективністю економічної діяльності. Такі тенденції стримують піднесення національної економіки, оскільки мають ознаку не коригованих процесів на ринку праці та, зокрема, недосконалого управління ефективністю праці без безпосередньої участі держави.

Висновок. Таким чином, в умовах посиленої конкуренції на ринках товарів, послуг і праці великого значення набуває питання підвищення продуктивності праці на підприємствах. Для більш ефективного використання ресурсів підприємствам слід провести ряд заходів по оптимізації фонду оплати праці та підвищенню продуктивності праці. Щодо оптимізації фонду оплати праці, тут слід зазначити, що підвищення рівня оплати праці є однією з головних умов діяльності підприємства. В той же час, заробітна плата має підвищуватися поетапно, разом з реструктуризацією собівартості продукції і ціни, зміною системи оподаткування, запровадженням механізму ресурсозбереження, удосконаленням інших складових механізму господарювання, спрямованих на забезпечення економічного зростання. Підвищення продуктивності праці є головним чинником подолання економічного спаду, забезпечення стійкого і потужного економічного зростання та зростання рівня життя населення. Крім того, заходи щодо підвищення продуктивності праці повинні проводитися систематично та на всіх рівнях для забезпечення процвітання економіки держави[5].

Список літератури: 1. Сучасні проблеми обліку розрахунків з оплати праці та удосконалення їх шляхів / *Садовников О.А., Суровой Г.В.*, м. Луганськ, 2009 2. Економічна сутність продуктивності праці в сільському господарстві та деякі фактори її зростання: Всеукраїнський науково-виробничий журнал / *Савчук Т.В.*, аспірант, ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ, 2011. 3. Сутність оплати праці як економічної категорії для цілей бухгалтерського обліку / *Н. А. Ткаченко*, Вісник Сумського національного аграрного університету, 2012. 4. *Мірошніченко І. С.* Основні підходи до класифікації резервів росту продуктивності праці з різним типом виробництва / *І.С. Мірошніченко* // Вісник економічної науки України. – 2007. – № 2 (12). 5. Шляхи вдосконалення організації обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві / *Ніколасенко К. І.*, Вісник Хмельницького національного університету, 2011.

Bibliography: 1. *Suchasni problemy` obliku rozrakhunkiv z opłaty` praci ta udoskonalennya yix shlyaxiv* Sadovny`kov O.A., Sy`rovoy G.V., m. Lugans`k, 2009 2. *Ekonomichna sutnist` produkty`vnosti praci v sil`s`komu gospodarstvi ta deyaki faktory` yiyi zrostannya: Vseukrayins`ky`j naukovy-vy`robny`chy`j zhurnal* Savchuk T.V., aspirant, NNCz «Insty`tut agrarnoyi ekonomiky`», m. Ky`yiv, 2011. 3. *Sutnist` opłaty` praci yak ekonomichnoyi kategoriyi dlya cilej buxgalters`kogo obliku* N. A. Tkachenko, Visny`k Sums`kogo nacional`nogo agrarnogo universy`tetu, 2012. 4. *Miroshny`chenko I. p. Osnovni pidxody` do klasy`fikaciyi rezerviv rostu produkty`vnosti praci z rizny`m ty`pom vy`robny`cztva* I.S. Miroshny`chenko Visny`k ekonomichnoyi nauky` Ukrainy`. – 2007. – # 2 (12). 5. *Shlyaxy` vdoskonalennya organizaciyi obliku rozrakhunkiv z opłaty` praci na pidpry`yemstvi* Nikolayenko K. I., Visny`k Xmel`ny`cz`kogo nacional`nogo universy`tetu, 2011.

Надійшла (received) 04.11.2014